

ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΠΗΓΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ/ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Περιγραφή των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων-υλοποίηση του σεναρίου. Αν υπάρχει εξοπλισμός στην τάξη, την 1^η και 2^η διδακτική ώρα, το μάθημα διεξάγεται στην τάξη με τη χρήση βιντεοπροβολέα. Την 3^η διδακτική ώρα, μεταφερόμαστε στο εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου όπου είναι ήδη εγκατεστημένα το απαιτούμενο λογισμικό TuxPaint και αρχείο με τα φύλλα εργασίας. Οι μαθητές/τριες χωρίζονται σε ομάδες των 3-4 ατόμων.

Ερωτήσεις Α' Φάσης

- 1) Γνωρίζετε το δέντρο που απεικονίζεται στον πίνακα ζωγραφικής;
- 2) Τι μας δίνει το δέντρο αυτό;
- 3) Τι γνωρίζετε για την ελιά;
- 4) Τι παίρνουμε από την ελιά;
- 5) Πώς παράγεται το λάδι;
- 6) Συμβολίζει κάτι η ελιά;
- 7) Γιατί η ελιά είναι σημαντική για τη ζωή των ανθρώπων;
- 8) Γιατί ευχόμαστε σε κάποιον να πάρει τα χρόνια της ελιάς;
- 9) Ποια η θέση της ελιάς στην αρχαιότητα;
- 10) Χρησιμοποιείται η ελιά ως φάρμακο;

Η Ελιά: Εδώ και χιλιάδες χρόνια η ελιά και ο καρπός της «ζει» στην περιοχή της Μεσογείου. Το πολύτιμο αυτό δώρο της φύσης είναι μια ζωντανή κληρονομιά, που συνδέεται με πολλούς τομείς της ζωής μας. Το ελαιόλαδο τρέφει, συντηρεί, προστατεύει, τονώνει, θεραπεύει, εμπνέει. Αξίζει λοιπόν να το γνωρίσουμε και να μάθουμε την ανεκτίμητη αξία του για τη διατροφή, την υγεία, τον πολιτισμό μας.

Η ιστορία της ελιάς: Εδώ και χιλιετίες, το κατ' εξοχήν δέντρο του μεσογειακού χώρου, η ελιά, συνυπάρχει με τους λαούς της Μεσογείου, έχει συνδεθεί με την καθημερινότητα και τις συνήθειές τους και, έχοντας ξεπεράσει τα όρια του τοπίου, έχει αφήσει τα ίχνη της σε όλους τους πολιτισμούς που αναπτύχθηκαν στα παράλια της.

Η ελιά μέσα στις εποχές: Την άνοιξη η φύση ξυπνά από το λήθαργο του χειμώνα και η γη είναι έτοιμη να οργανωθεί και να απορροφήσει τα αποθέματα νερού και το λίπασμα. Η ελιά την εποχή αυτή χρειάζεται λίπανση και κλάδεμα. Καλοκαίρι Το ξηρό και ζεστό κλίμα του μεσογειακού καλοκαιριού, η ελιά έχει ανάγκη από πότισμα και προσοχή, καθώς την εποχή αυτή δέχεται επιθέσεις από το δάκο. Φθινόπωρο Το φθινόπωρο ο καρπός της ελιάς είναι έτοιμος να απορροφήσει όλα τα θρεπτικά συστατικά από το έδαφος, γι' αυτό και το φθινόπωρο γίνεται η κατάλληλη προετοιμασία του εδάφους.

Τι παίρνουμε από την ελιά: Όλοι γνωρίζουμε ότι από τον καρπό της ελιάς παίρνουμε το ελαιόλαδο. Αυτό είναι και το πιο γνωστό προϊόν της ελιάς, αφού αποτελεί απαραίτητο

συστατικό της καθημερινής μας διατροφής. Όμως υπάρχουν και άλλα προϊόντα της ελιάς που δεν είναι και τόσο γνωστά. Το ξέρατε ότι το πράσινο σαπούνι παράγεται από το κουκούτσι της ελιάς;

ΤΟ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ: Η ελιά σε μικρή ηλικία έως 7 ετών δεν παράγει καρπούς, αλλά χρειάζεται την προσοχή των καλλιεργητών, γιατί σε αυτή την ηλικία γίνεται το κέντρισμα. Σε ηλικία 7 έως 15 ετών, αρχίζει να παράγει καρπούς. Σε ηλικία 30 έως 70 ετών, βρίσκεται σε πλήρη ανάπτυξη. Στην «τρίτη ηλικία» η ελιά φτάνει από 150 έως 1000 χρόνια ζωής!!! Υπάρχουν ελαιόδεντρα που κάνουν καρπούς για λάδι και ελαιόδεντρα που ο καρπός τους είναι για φαγητό. Γνωστές είναι οι ελιές Καλαμών (Καλαμάτας), Ιτέας, Λιβαδειάς.

ΤΟ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ: Ο Ιπποκράτης, ο πατέρας της ιατρικής, πίστευε στις θεραπευτικές ιδιότητες του ελαιόλαδου. Αναφερόταν σε αυτό σαν την «ιδανική θεραπεία». Οι αρχαίοι Έλληνες θεραπευτές χρησιμοποιούσαν ελαιόλαδο για να επουλώσουν πληγές, για να θεραπεύσουν την αϋπνία, τη ναυτία, τη χολέρα. Επίσης το χρησιμοποιούσαν για να ενυδατώσουν και να μαλακώσουν το δέρμα τους ή το έβαζαν στα μαλλιά τους για να είναι υγιή και λαμπερά. Οι σύγχρονοι επιστήμονες πιστεύουν ότι βοηθά τις λειτουργίες του εγκεφάλου, των εσωτερικών μας οργάνων και ιδιαίτερα της καρδιάς, αφού προλαβαίνουν και παίρνουν τη θέση από τα βλαβερά ζωικά λίπη, τα οποία είναι υπεύθυνα για τη συγκέντρωση λίπους στην καρδιά και οδηγούν στο έμφραγμα.

Η ελιά μέσα στην ιστορία:

Στους προϊστορικούς χρόνους: Από τους προϊστορικούς ακόμη χρόνους το ελαιόλαδο χρησιμοποιήθηκε για την κάλυψη διαφόρων αναγκών. Σε οροπέδιο των Μεθάνων βρέθηκε από τον Δέφνερ το αρχαιότερο ελαιοτριβείο (όπως υπολογίζεται της 4ης π.Χ. χιλιετίας)-πράγμα που μαρτυρεί ότι η χρήση του λαδιού ήταν γνωστή από την εποχή εκείνη.

Στα ομηρικά χρόνια: Κατά τους ομηρικούς χρόνους, το λάδι χρησιμοποιείται κυρίως για την επάλειψη του σώματος και όχι για τροφή ή φωτισμό. Από πινακίδες της Γραμμικής Β, που βρέθηκαν στην Πύλο και όπου διαβάζουμε τη λέξη ro-qa (φοβρή / φοβράς), συμπεραίνουμε ότι την περίοδο εκείνη ο καρπός της ελιάς χρησιμοποιείται ως τροφή των κτηνών. Εξάλλου οι συνεχείς αναφορές σε αρωματικά ελαιόλαδα μας κάνει να συμπεράνουμε ότι τουλάχιστον στη συγκεκριμένη εποχή η χρήση του λαδιού εντοπίζεται κυρίως στις θρησκευτικές τελετές, στον καλλωπισμό του σώματος και στην παρασκευή θεραπευτικών αλοιφών.

...κι ένα ποίημα της εποχής "Όπως την ημέρα δεν υπάρχει πιο ζεστό και πιο φωτεινό αστέρι στον ουρανό από τον ήλιο, ομοίως δεν υπάρχει μεγαλύτερη αθλητική συνάντηση από αυτή των Ολυμπιακών Αγώνων." Πίνδαρος, Έλληνας λυρικός ποιητής, 5ος αιώνας π.Χ.

Ο μύθος της ελιάς: Το δέντρο της ελιάς ήταν το ιερό δέντρο της πόλης της Αθήνας. Σύμφωνα με τη μυθολογία, η θεά Αθηνά πρόσφερε την ελιά, σύμβολο γονιμότητας, σαν

δώρο στους Αθηναίους, για να κερδίσει την εύνοιά τους στον ανταγωνισμό της με το θεό Ποσειδώνα, σχετικά με το ποιος θα έδινε το όνομά του στην πόλη.

...ακόμα σύμφωνα με τη μυθολογία την ελιά έφερε στους Έλληνες η Αθηνά, η οποία δίδαξε και την καλλιέργειά της. Είναι χαρακτηριστικό το γνωστό επεισόδιο της φιλονικίας της Αθηνάς με τον Ποσειδώνα για το όνομα της Αθήνας. Στην Ακρόπολη υπήρχε η ιερή ελιά της Αθηνάς, η πρώτη ελιά που η θεά χάρισε στους Έλληνες, και στην Ακαδημία οι 12 ιερές ελιές, οι μορίες, και ο ιερός ελαιώνας από τον οποίο προερχόταν το λάδι που δινόταν ως έπαθλο στους νικητές των Παναθηναίων. Ενδεικτικό της σημασίας της ελιάς για την Αθήνα είναι ότι οι Αθηναίοι στα νομίσματά τους απεικόνιζαν την Αθηνά με στεφάνι ελιάς στο κράνος της και έναν αμφορέα με λάδι ή ένα κλαδί ελιάς.

Συμβολισμοί: Η χρησιμοποίηση του δέντρου της ελιάς και των προϊόντων της στην αρχαία τελετουργία καθόρισε από πολύ νωρίς τον συμβολισμό του σαν δέντρο του καλού δίνοντας του μια ξεχωριστή θέση. Πολύτιμο κι αγαπημένο δέντρο των Ελλήνων και των άλλων μεσογειακών λαών, συνδεδεμένο με την αναγέννηση και το φως, εξακολουθεί μέχρι σήμερα να θεωρείται θεϊκό δώρο, σύμβολο ειρήνης, προστασίας και γονιμότητας.

Η ΕΛΙΑ: Ελιά, σύμβολο γαλήνης, γονιμότητας, ειρήνης. Τα κλαδιά της έγιναν στεφάνια για να στεφανώνουν τους νικητές των Ολυμπιακών αγώνων και ο πολύτιμος χυμός των καρπών της, το ελαιόλαδο, ήταν το βραβείο για τους νικητές των περίφημων Παναθηναϊκών Αγώνων που γίνονταν προς τιμή της θεάς Αθηνάς. Σήμερα υπάρχουν στην Ελλάδα περίπου ελαιόδεντρα, λειτουργούν ελαιολιμνίσια και οικογένειες ζουν από την καλλιέργεια της ελιάς, αφού σε αρκετές - κυρίως άγονες - περιοχές το ελαιόλαδο αποτελεί το αποκλειστικό εισόδημα των κατοίκων.

Ελιά «Δέντρο γεμάτο πατρογονικά παραμύθια, το νιώθει ο καθένας σαν ευλογία και σαν ασφάλεια

Η ΕΛΙΑ Καλλυντικό: Στην αρχαία Ελλάδα, χρησιμοποιήθηκε ως κύριο καλλυντικό. Το ελαιόλαδο ήταν ένα συστατικό πολλών καλλυντικών προϊόντων τα οποία για πολλούς αιώνες ήταν περιορισμένα στη χρήση ολίγων εκλεκτών. Σήμερα, η χρήση των καλλυντικών λαδιών έχει εξαπλωθεί και χρησιμοποιούνται ακόμη και τα κουκούτσια στην κοσμητική .

Η ελιά στη θρησκεία μας : Η αρχαία χρήση του λαδιού στην ταφική τελετουργία έχει διατηρηθεί και στη χριστιανική θρησκεία. Στον Χριστιανισμό και ιδιαίτερα στον Ορθόδοξο η ελιά και το ελαιόλαδο παίζουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο. Η ελιά είναι το μόνο φυτό που αναφέρεται περισσότερο από 170 φορές στην Βίβλο. Κλαδί ελιάς στέλνει ο Θεός με το περιστέρι στον Νώε, σύμβολο του θείου ελέους, της γαλήνης και της ειρήνης.

Η ΕΛΙΑ Με λίγες σταγόνες λάδι από το καντήλι του Αϊ-Νικόλα γαλήνευαν οι ναυτικοί τη θάλασσα ...

ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΕΛΙΑΣ: Το δέντρο της ελιάς προκαλούσε δέος στον άνθρωπο, ήδη από τα προϊστορικά χρόνια εξαιτίας της ιδιότητάς του να μην ξεραίνεται σχεδόν ποτέ. Μάλιστα, από τους ξερούς κορμούς φυτρώνουν καινούργιοι βλαστοί και το δέντρο αναγεννάται. Σύμφωνα με την ιστορία, στην αρχαιότητα η σπουδαιότητα της ελιάς ήταν τόσο μεγάλη, που κάθε μήνα ο Άρειος Πάγος έστελνε επιμελητές και μια φορά το χρόνο, επόπτες, οι οποίοι διαπίστωναν εάν οι ελιές βρίσκονταν σε καλή κατάσταση. Όσον αφορά στην τιμωρία εκείνων που προκαλούσαν βλάβη στα ιερά δέντρα, ήταν ιδιαίτερα σκληρή και κάποιες φορές έφτανε και στο θάνατο.

ΤΑ ΔΕΝΤΡΑ ΤΗΣ ΕΛΙΑΣ μέσα από πίνακες και φωτογραφίες

Η ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΙΑΣ: Η περιοχή είναι κατάφυτη από ελαιώνες. Οι ποικιλίες που καλλιεργούνται είναι η "ψιλολιά" και η "χοντρολιά" με την πρώτη ποικιλία να επικρατεί της δεύτερης εξ αιτίας της ποσοτικής και ποιοτικής απόδοσής της. Το λάδι που παράγεται από την "Ψιλολιά" έχει οξύτητα μεταξύ 0 και 10 γραμμών με αποτέλεσμα να κατατάσσεται στην κατηγορία "Παρθένο Ελαιόλαδο".

ΠΩΣ ΠΑΙΡΝΟΥΜΕ ΤΟ ΛΑΔΙ: Όταν πλέον το λάδι είχε καθαριστεί, το μετέφεραν με μια ειδική κουτάλα σε πιθάρια, όπου και αποθηκευόταν. Οι Κρήτες τότε, αλλά και σήμερα, εκτός από την παραγωγή λαδιού, ασχολήθηκαν και με το εμπόριό του. Το ελαιόλαδο, που όπως είναι γνωστό, αποτελεί τη βάση της μεσογειακής διατροφής, φαίνεται να είναι μάλλον και το μυστικό της μακροζωίας των Κρητικών.

ΤΟ ΛΑΔΙ ΤΗΣ ΕΛΙΑΣ: Τα παλιά χρόνια οι ελιές μεταφέρονταν στο ελαιοτριβείο με ζώα και αποθηκεύονταν σε ένα μικρό δωμάτιο. Στην συνέχεια οι ελιές ρίχνονταν στο αλώνι, ένα μεγάλο κυκλικό μέρος, στο οποίο δύο περιστρεφόμενες πέτρες πολτοποιούσαν τις ελιές. Στο ελαιοτριβείο οι πέτρες περιστρέφονταν χειροκίνητα ή με τη βοήθεια κάποιου ζώου και αργότερα μηχανικά.

Η ελιά: Οι καρποί της ελιάς μαζεύονται συνήθως το Νοέμβρη από τους ελαιώνες, στα «λιοστάσια». Είναι μια πολύ κουραστική και απαιτητική και χρονοβόρα δραστηριότητα,

Η ΕΛΙΑ: Ελιά, ένα δώρο της φύσης, μια λέξη-κλειδί για την κατανόηση της εξέλιξης πολλών περιοχών αλλά και μια πρόκληση για να ταξιδέψεις ακολουθώντας τους δρόμους και την πλούσια ιστορία της γύρω από τη Μεσόγειο, τη Μεσόγειο της Ελιάς.

Η ΕΛΙΑ ΚΑΙ Ο ΧΡΟΝΟΣ: Στο πέρασμα των χρόνων οι πληροφορίες για την ελιά και το λάδι πολλαπλασιάζονται. Από τις μαρτυρίες των αρχαίων συγγραφέων αλλά και από τα αρχαιολογικά ευρήματα βεβαιωνόμαστε πως η εξάπλωση της ελαιοκαλλιέργειας συμπίπτει με ένα ανώτερο στάδιο πολιτισμού. Όσο αναπτύσσεται ο πολιτισμός, το ελαιόδεντρο γίνεται ακόμη πιο πολύτιμο.

- Μελέτη Περιβάλλοντος Β' Δημοτικού, βιβλίο μαθητή

http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2352/Meleti-Perivallontos_B-Dimotikou_html-apli/index_7.html

- Μελέτη Περιβάλλοντος Β' Δημοτικού, βιβλίο δασκάλου

http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/pdf/8547/522/10-0045-01_Meleti-Perivallontos_B-Dimotikou_Vivlio-Ekpaideutikou/

- Μελέτη Περιβάλλοντος Β' Δημοτικού, τετράδιο μαθητή

http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/pdf/8547/520/10-0044-02_Meleti-Perivallontos_B-Dimotikou_Tetradio-Ergasion/